

50-ik sz. Decemb. 10. 1865.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1865.
 NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Dózsa Elek.“ — „Az új messiás.“ (Beszély.) — „Az országgyűlés férfiaihoz.“ (költ.) *Komdócsy Józseftől.* — „A magyar tudományos akadémia új házának ünnepélyes megnyitása s e ház nagy terme.“ — „Életképek Romániából.“ *Koós Ferencőtől.* — „Régi magyar levelek.“ *Nyárfi K. től.* — „Fiume.“ *R. A. től.* — „Egy hét története.“ *Vadnay*

Károlytól. — Ujdonságok. — Zenemű. — Levelezések. — Dobozi (költ.) — Vegyes közlemények. — Zeneművek. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Dózsa Elek.“ — „Az akadémia palotájának nagy terme.“ (rajz. *Haske.*) — „Oláhországi pandur.“ (Fénykép után rajz. *Blumberg.*) — „Fiume látképe.“ (Fára rajz. *Blumberg.*)

Levelezések.

Mármaros-Sziget, dec. 6. (Az óvoda évtizedes ünnepé. — A városi törvényszék. — Képviselőink. — Egyetlen szavazat.) November 19-én mint sz. Erzsébet napján a helybeli kisdedovó intézet évtizedes ünnepélyt ült. Elnök Várady Gábor nagyszámú közönség előtt jeles beszédet tartott az óvoda történelmét tárgyazólag. Előadá többek közt, hogy emez intézet 1844-ben létesülvén, 1850-ben felosztott, 1855. évben azonban már új erővel ismét létre jött, mikor is ovoncainak száma 74 volt, míg a jelen évben 102-re rugott, mi ezen, a hazafiai áldozatkészség és emberbaráti szeretet által táplált intézet közkedveltségét igazolja. — Városi rendezett törvényszékünk, a pénzügyi zilált állapotok *jobbra fordultáig*, rövid időn megszű-

nik! Fajlalnunk lehet, hogy eme jobbára munkás férfiakból állott törvényszéket ily hosszas ideig nélkülöznünk kell. — Országgyűlési követaink példás rend s a helyzethez illő komolysággal immár megválasztvák. Sziget-kerületben: *Szaplonczay József*; a técsőiben *Várady Gábor*; a husztiban: *Markos István*; a vissóiban: *Papp Simon*; az ökörmezőiben: *Szilágyi István*, és a sugatagiban: *Mihály Péter.* — A huszti választókerületben, nem tudjuk kinek bizalmi felhívására *Popovics Jenő* ideig. törv. ülnök is föllépett, azonban, — mert csak *egy* szavazója volt, — szavazásra nem került a dolog. Elmondhatja, hogy *egyhangulag* választott! **Bertin Pál.**

Dobozi *).

Rabló jön! és Dobozi már
Hölgyét nyeregbe vette,
Gyors méneken sereg tatar
Üldözve zúg megetté,
S messzünnen, mint köszáli hó,
Fejérik a bús lobogó,
Kelő por fellegében,
A ferde nép körében.

De hátranéz, s előre fut
A hí magyar nejével,
Nincs gát lovának s vészes út;
A hérc egy lesz völgyével.
Omló tajtékban füredvén,
Nyargal, száguld a büszke mén,
S villámlásként gyors lába
Szikrákat hány futtába.

Nem reiteg a bajnok lován,
Sebet, halált szívében;
Folyt vére hányszor a csatán,
S hörgött halál keblében!
S annak, ki elhull mint vitéz,
Rablóncot nem fűz semmi kéz;
De nézvéen szép hölgyére,
Habzik minden csepp vére.

A gyöngé nő borongva ül,
Hősét körülölelve,
Küzd és lankad, fagy és hevül,
Száll s újra kél féleme.
Röpülő barna fürténél
Süvöltve zúg a déli szél,
És egy bokor ha zöldül,
Fülébe lánchang csördül.

*) Ezen régiebb költői elbeszélést azon reményben nyomatjuk le itt ez alkalommal, miként az egy részről különösebb érdekesség nyer képünk által, más részt pedig, mert a festész művének magyarázatul szolgálhat. Szerk.

„Bajnok, bajnok, van-e erő
Százak felett kebledben?
Kivív-sz-e majd, balsors ha jó,
Lángszablyáddal kezdedben?
Túl völgyeken, túl hegyeken
Engem hajt-e rút idegen
Szolgáljni bús igába,
Vad nője vad lakába.“

Felborzad a búsult vitéz,
Szemét vérkönny áztatja,
Mélyen sóhajt, az égé néz,
S reményt keres bánatja:
„Röpülj, röpülj hí paripám,
Jó sors talán jót hoz reám,
Bár készit győtrelembe,
Kedvébe még veszen be!“

S mint sebedt őz zöld fák alatt,
Hordván kinját magával,
Fut a magyar mint gondolat,
Mint szél sebes lovával;
Omló tajtékban füredvén
Nyargal száguld a büszke mén,
S villámlásként gyors lába
Szikrákat hány futtába.

De hol van szél küzdő habon,
Hogy ne lankadjon végre?
Hol gondolat, mely szárnyaljon,
Végtelen messzeségre?
Száll fáradás inaiba,
S pihegve jár a paripa,
Lassan lobog serénye;
Hal a lovag reménye.

Vész támad a hölgy kebelén,
Egy hab lesz minden vére;
A sík mező területén
Vad láma zúg előre.
S magasan, mint köszáli hó,
Közvetel a bús lobogó,
Kelő por fellegében,
A láma zajkörében.

„Bajnok, bajnok, nincs védelem,
Csak szablyád hí vasában;
Olvadjon fel rabkötőtelem
Hulló vérem habjában!
Én lássam e rablók közül
Elted ha hőshalálra dül?
S árván magát, hajh, messze,
Hölgyed lánca közt epezsze?“

Kétség partján a bajnok áll,
Mely örvényt nyit reája,
Lassan gyúl sóhajtásinál
Reménye vég szikrája.
„Csak még egyszer hí paripám,
Jó sors talán jót hoz reám,
Bár készit győtrelembe,
Kedvébe még veszen be!“

És még egyszer megérezi
Sarkantyú hév döfését,
Sérült vadként forrván, teszi
Utolsó szökélcését.
Omló tajtékban füredvén
Nyargal száguld a büszke mén,
S ah — villámlásként gyors lába
Őszveroskad futtába!

S már mint felhő mely hord jeget.
S már mint villám fáklója,
Úgy zúg s villog hátok megett
A vad tatar láncaja.
S magasan, mint köszáli hó,
Ott leng már a bús lobogó,
Kelő por fellegében,
A ferde nép körében.

„Bajnok, bajnok, nyújtsd csókokodat,
Az utolsó ajkammak,
S terjeszd ki védő karodat
Örvényén fájdalammak.
Angyal, szerelmem egébül
Ragadj fel a rablók közül!“
Nem szól a hős, s elfordul,
Szeméből egy könny csordul.

Első évi folyam.

50. szám.

December 10. 1865.

D ó z s a E l e k.

(Az erdélyi országgyűlés tagja.)

A most folyó, alkotmányos életünkre nézve ki-
váló fontosságú erdélyi országgyűlés egyik legte-
szelvényesebb sze-
replőjét mutatjuk
be Dózsa Elekben
a közönségnek.

Születési helye
Marosvásárhely,
hol 1803. március
15-dikén, e törté-
netivé vált napon
jött világra; itt
végezte elemi és
felsőbb tanulmá-
nyait s már 1825-
ben az erdélyi ki-
rályi tábla ir-
nokává esküdött
fel, a következő
évben pedig, ek-
kor elhunyt ér-
demteljes atyja
helyébe jogtanár-
rá választatott
meg, azon kikö-
téssel, hogy a szá-
mára engedett há-
rom év alatt ma-
gát a magyarhoni
törvény és törvényes gyakorlatban tökélyesítse.

1829-ben Pesten jogtudori oklevelet nyert s ez-
zel ő lett Erdélyben az első jogtudor, megjegyze-

vén, miként azon időben még nem volt annyi
doktor jurisunk, mint sokkal később, Bach kor-
mánya idejében.
Pesten mulatása
alatt Bárczay Pál
pestmegyei első
alispánnak volt
gyakornoka, s —
mondhatni — ba-
rátja. Ez időben
Metternich herceg
— a szellemi vi-
lágosságot min-
den áron elnyom-
ni igyekező, ma-
gyarifjainak sem-
mi áron sem en-
gedte meg a kül-
egyetemen tan-
ulást, s így Dó-
zsa I. Ferenc ki-
rály kegyéből ki-
vételkép összesen
is csak félévi kül-
földön tartózkodás-
ra nyert enge-
délyt.

1830 elején be-
utazta Szentkirá-

lyi Mórral Németország egy részét s aztán még a
pozsonyi országgyűlést is meglátogatván, 1832-ben
tanári hivatalába ünnepélyesen beigtattatott.

Dózsa Elek.

1849-ben Csányi László által Marosszék kormánybiztosává neveztetett ki, s e tisztelet a Királyföldön csak ismételt felszólítás után vállalta el. A forradalom végén Marosvásárhelyre internáltatott s javai lezáróltattak. Kéz alatt többször felszólították hivatalvállalásra s 1851-ben a Székelyföld polgári kormánybiztosságával kínálták meg, de nem fogadta el, mert mint mondá, „a vásárhelyi főtanodát őseitől reászállt hitbizománynak tekintette, a mennyiben atyja, nagyapja és szépapja ez iskolában buvárokodék s mert hivatalt vállalni — elveivel ellenkezék.“

Tagadó válaszában legközelebbi következménye gyanánt 1851 őszén a pesti hadi törvényszék elé idéztetett s a szokott kihallgatás után haza bocsátatott, oly fenhagyással, hogy az ítélet meghallgatására ismét fel fog hivatni. 1852. május 5-kén 4 évi várfogságra ítélték, Marosvásárhelyt elfogták és Josephstadtbba vitték, dacára, hogy még csak egy év előtt tekintélyes hivatallal kínálták meg. E közben a brassói választott polgárság Dózsa „mérsékletét, szelidségét és igazságosságát“ kiemelő fölterjesztés által igyekezett az ítélet súlyát enyhíteni, minek következtében fél év múlva csakugyan kiszabadult, de tanári állomását kormányi tilalom miatt nem foglalhatta el; jellemző a kormány leiratában az, hogy minden „közhivatalokra rehabilitáltatik, a tanárit kivéve.“ — 1853 végén a tanodai előjáróság fölterjesztésére az egyházi főtanács által, a vásárhelyi főtanoda jogi és vagyoni ügyeinek főigazgatójává neveztetett ki s egyszersmind mellékesen nagyszámu magánosok jogi ügyeit folytatta. E nagy testi lelki megerőtetéssel üzött kenyérkeresési foglalkozás csaknem kimeríté. 1857 végén az egyh. főtanács a marosi ref. egyházmegye algondnokává s ujabban főgondnokává nevezte ki.

1861-ben az erdélyi kir. tábla ítélőmesterévé neveztetett ki, de ezt sem fogadta el. Indokai közt így szól: „Föltétlen engedelmességet igénylő köteleesség parancsolja azt nekem, mint hazánk egyetlen jelenlegi jogtanárának, hogy alkotmányos életünk tanítás utjání fentartására alapított állomástomat el ne hagyjam, sőt a mennyiben korom hajlottósága s folytonos gyengélkedésem engedi, minden erőmet már csaknem historiai reminiscenciáká homályosulni kezdett alkotmányos törvényeinknek, nemzetünknek azon fiaival való megismertetésére s kedveltetésére szenteljem, kiknek alkotmányos életünk sajátságaiival és becsességével megismerkedni, s annál fogva azoknak a jövőben való fentartását feltételesítő valódi hazafiság lelkesültsége elemeit elsajátítani nem vala módjuk sem az életben, sem az iskolában.“

1861-ben jelent meg három kötetben „Erdélyhoni jogtudománya,“ melynek kiváló becsét tekintetbe vevén az Akademia, ugyanazon évben levelező tagjává választotta őt. Két évvel később jelent meg tőle „Az erdélyhoni evangelico-reformátusok egyházi jogtana.“ Közpályára az idén szánta el magát először, s így lett Marosvásárhely részéről egyik képviselő a jelenlegi erdélyi országgyűlésen, melynek kiváló tagja.

Az eddigiekből meggyőződhetett az olvasó, hogy valódi jellem az, ki előtte áll, — mondja a K. Papp Miklós által szerkesztett erdélyi évkönyv jövő évi folyama, melyből a főntebbieket is közzöltük, — olyan jellem, mely minden időben ritka; mely polgári és alkotmányos becsületi szennyet nem tűr és e részben a körülményekkel nem alkuszik soha; olyan, ki előtt a törvény és eskü szent, s nem köpönyeg, melyet ide-oda lehessen forgatni, a mint kényelmesebb.

A z u j m e s s i á s .

(Beszély.)

III.

(Folytatás.)

Biboros trónján ült IV-ik Mahomed. A mufti, a nagyvezír, a pasák, az agák, a defterdár, az effendik, az európai hatalmak követei, mindannyian a legcsillogóbb öltözetben álltak körül a nagyur aranszönyeges zsámolyát.

Nemsokára a nehéz sárga bársony függönyök szétváltak, s két diszöltözött inkoglán közt lépdeld előre Sabatti Sevi.

A szemeknek szokatlan fény, a szultánt környező pompa oly nagy hatással voltak a messiásra nézve, hogy az leborult az ember fia előtt.

A körülállók mosolyogtak.

Mahomed törökül, — mert a nagyur nem tudott egyéb nyelvet, — szólítá meg Jehova prófétáját.

— Nem értelek, — válaszola Sabatti, ki vissza kezdé nyerni lélekjelenlétét, — nem az a nyelv, melyen Jehova népei beszélnek.

A mint ezt Mahomednek egy a jelenlévők közül tolmácsolá, a nagyur igen kedvesen méltóztatott mosolyogni.

— Azt hittem, jegyzé meg ő, — hogy Jehovának küldöttje a föld népeinek mindenféle beszédét

érti, — igen sajnálom tehát, hogy csalatkoztam; e hibámért legyen kegyelmes urad. De talán mégis jó lenne, ha égi küldöttséged bizonyságául itt bennünket valamiféle csodával kapacitálhatnál, — s nézd — szolt a szultán jobbjaival egy körvonalat csinálva, — a hányan itt vagyunk, mindannyian leborulunk fölséges szined előtt!

— Sátán! — kiáltá Sevi, büszkén fölemelve fejét. — Ne kísértsd a te uradat, Istenedet!

Mohamed ismét mosolygott, s szokott ironiájával válaszolá:

— S a prófétának tetszett trónom előtt leborulnia.

Sabatti e megjegyzésre összeresztte, s kezdé észrevenni, hogy nagy bolondul cselekedett, — de nem mindennapi ember lévén, csakhamar készen volt a felelettel.

— Tanuljátok tőlem az alázatosságot, — tőlem, a kinek egy intésébe kerülne, hogy eltűnjetek innen a földről.

E szavakra aztán hangos hahotában tört ki az egész nemes társaság, dacára annak, hogy a nagyur jelenlétében nevetni halálos vétek; végre Mahomet szólalt meg:

— Ezt a hatalmatat igen szeretnök tapasztalni, — ha azonban *istenséged* ebben gátolna, kényszerülve vagyok az én *emberiségemhez* folyamodni,

hogy azon magas régiókból, melyekbe örültség ragadott, ismét visszahozhassalak a földre: és édes messiás uram, — tevé hozzá gúnynyal a szultán, — ha badar állításaidtól el nem állsz, nemsokára fönt fogsz ebédelni a paradicsomban, ha t. i. ott hely adatik neked. Eszeden járj tehát, s hagyj föl ostobaságaiddal, míg szépen vagy, mert szakállamra mondom, hogy nem látott még olyan komédiát senki, a minőt én a te emberi testeddel csináltatni fogok, ha nem szünöl meg egy másik kontár istent állítani allah mellé.

Sevi nyugodtan hallgatta végig a nagyur fenyegetéseit, aztán még csodálatosabb nyugodtsággal felelé:

— Testemmel igen, de lelkemmel nem, mert Jehova az egy igaz Isten!

Mahomet intett a bostandzsisipasának:

— Vigyétek ő felségét a serralj harmadik udvarába, vetköztessétek le, kötözzétek egy oszlophoz, hat bostandzsi lépjen elő kifeszített íjjal, és meg fogjuk látni, hogy mit tud ő kegyelmessége.

— Bocsáss meg nekik uram, mert nem tudják mit cselekszenek! — E szavakkal hagyá el Sabatti a termet.

— Goddam! kiáltá az angol követ, ez a zsidó mily vakmerően használja az üdvözítő szavait!

(Vége köv.)

Az országgyűlés férfaihoz.

Azok a lobogó zászlók,
Azok a ragyogó nevek,
Melyek most a kézben, ajkon
Oly ékesen tündöklenek:
Mint annyi éltető sugár
Összejönnek nemsokára,
Hogy fényt, áldást árasztanak
Szent Istvánnak országára!

Ó jöjjetek! ó jöjjetek!
Kiket megválasztott a nép:
De midőn a szent küszöbön
Lábatok majd keresztüllép,
Szívetekben az igazság
Templomát hozzátok ide,
S ajkatoknak minden szava
Szent legyen, miként az *ige*!

A törvénynek, szabadságnak
Legyetek élő bástyái:
Rakva bölcsesség kövéből,
Hogy tudjatok *egygyé* válni!
Legyetek szilárd köszikla,
Mit nem ingat meg erő, csel,
S munkáljatok a szent célra
Mindig egyesült erővel!

Bibliátok legyen a könyv,
Mit apáink irtak vérel:
Történetünk-, jogainkat
Védjétek meg szívvel, észszel;
Gondoljatok arra, hogy e
Földnek minden kis porszeme
Öseitek szent hamvai!
Önsziveteknek jobb fele!

S legyen a szó nemes, szabad,
Mint egy dicső nép szózata,
Ki élni, avagy halni tud
Te érted szent föld, ó Haza!
És e nép, mely vállaira
Fölemel most benneteket, —
Imájába foglalja majd
Áldásthózó neveteket!

S hol a hármashegy domborul,
Merre a négy folyó siet:
Kárpátoktól Adriáig
Egy érzés gyujt minden szívet;
És egy zászlónak fényében
Ragyog fel az a korona,
Melyre oly sok küzdés között
Egy ezredév babért fona!

Komócsy József.

A magyar tudományos akadémia új házának ünnepélyes megnyitása s e ház nagyterme.

Azon lélekemelő s mondhatni nemzeti ünnepély leírását csak jövő számunkban adhatjuk, melynek e hó 11-dikén leszünk tanúi. Ekkor nyitják meg nagy fényvel az akadémia új palotáját, a magyar tudományosság új gyűlőhelyét, melynek fölépítésére a nemzet minden rétege áldozott: ki ezrekkel, ki fillérekkel, a mint hazánk akkori inségteljes és politikailag elcsigázott, lenyűgözött vi-

démia épületének tervét a közelebb elhunyt Stüler, berlini kir. építészeti tanácsos készíté, kinek szobra művében fel lesz állítva; az építés technikai kivitele pedig az egyik pályázóra, Szkalnitzky Antal nagytehetségű hazánkfiára volt bízva, ki nehéz feladatának szépen felelt meg.

A palota nagytermébe két ajtón juthatni be, melyek a környező folyosón keresztül a fölépcső

Az akadémia palotájának nagy terme. (Rajzolta Haske.)

szonyai között telt.

E fényes palota nemcsak fővárosunk díszére való monumentális épület, de egyszersmind oltár, mit a nemzet géniusza tiszteletére emelt, honnan az alkotmányos szabadság tisztult legében kell majd a felvilágosítás fényt lövellő lángjainak magasan fellobogniok.

A palota rajzát már lapunk első félévi folyamában, a 101-dik lapon közöltük; most a nagyterem látképét adjuk; ez az épület legdiszesebb része s ez lesz az ünnepély színhelye.

Olvasóink még emlékeznek reá, hogy az aka-

két ágazatával szemben vannak alkalmazva.

A terem 96 láb hosszú és majdnem 57 láb széles és salzburgi vöröspettyes márványból farragott 24 oszlop által tartott karzattal bir, melyen az ünnepély ideje alatt a hölgyek foglalnak helyet. Az oszlopfőkön egyes tudományok és művészeti ágakra vonatkozó alakok vannak s az oszlopok fölött a karzat párkánya gipszből öntött dombormivekkel van díszítve, az egyes márványoszlopok fölött pedig szabadon álló Cariatydok láthatók, melyek oszlopföket tartanak, s ezekről futnak ki a hatalmas vashevederek közé beboltozott

terem mennyezetének faragványos és aranyozott bordái.

Ezen bordák a terem mennyezetét az oszlopok állásainak megfelelő térségekre osztják s a mennyezet, valamint a terem falai is egyszerű és világos színekben vannak tartva, melyeken itt-ott aranyozás s elevenebb színekkel eszközölt díszítések láthatók.

Kívánatos volna, ha a nagyterem mennyezetét és falait ma holnap falfestmények (freskók) ékesite-

mélhető, hogy a falfestmények elkészültével a falak stucco-márványborítékkal fognak elláttatni, minthogy ez felelne meg a különben is nemes márványból készült oszlopoknak. E stucco-márványboríték jelenleg gazdálkodási szempontból egyszerű viaszfestéssel van pótolva.

Végre megemlítendő még, hogy a terem alja László Károly, Amerikában élő honfitársunk által ajándékozott mexikói mahony-fával van beborítva s hogy a nagyterem öt óriási ablakából külön kis

Oláhországi pandur. (Fénykép után rajz. Blumberg.)

nek, a mint azt Stüler is tervezé, s a mi egy monumentális épület dísztermében nagyon helyén volna; ily szempontból a terem jelenlegi állapota csaknem ideiglenesnek tekinthető, mert re-

ajtókon az egész terem hosszában elnyúló erkélyre juthatni.

Elismeréssel kell szólanunk Szkalnitzky urról, ki ez adatokat készséggel szolgáltatta.

Életképek Romániából.

II. A pandur.

A pandurnak, a román népköltészet e megtestesült eszményképének szülőföldje Kis-Oláh-

szág, vagy a hajdani szörényi bánság. Miután a fanarioták magukat a Dunafejedelemségekben

megfészkeltek, kik a nemzeti katonaságot eltörölték s a román nemzetet ősi szokásaiból, viseletéből kiforgatták, Kis-Oláhsország lett tüzhelye a nemzeti függetlenségi harcnak, hol a roppant havasok biztos menhelyet adtak a törökök és fanariota bojárokkal szünetlenül csatározó panduroknak.

„Ez ama föld, — írja egyik jeles román publicista, — a mely a világon legtermékenyebb. Itt terül el az a mosolygó róna táj, a hol legelőször sárgulnak a kalászkok. Itt, e vidéken kezdenek újra élni az ősi szokások, e kies vidéken, melyet a Zsil és Olt folyók előrsökként hiven őriznek. Ez a zsarnokság számoló helye. Mindenféle mély völgyek és hegláncok, melyek kiállott szenvedésekről beszélnek. Ez a föld táplálja a boszu gyermekét, a fiatal oltént, kinek szíve magasan dobog, midőn az erdő zöldülni kezd, vagy midőn az első lövést téve, jól célozott. . . Mert ezen a földön sirnak anyja, nővérei és minden vérei. Atyja vére öntözte ezt; mert itt beszélte el neki nagyatyja, hogyan vonatott karóba édesatyja s hogyan rabolták el édesanyját. Itt lett özvegy anyjának verejtékekkel szerzett keresménye *csokojok* zsákmánya, s neki sem levén semmije, egyebet nem tehet, mint vadászni azokra, kik mindenéből kiforgatták. Pedig holnap idegen hadsereg érkezik s neki váltásdíjt kell fizetni, vagy elfogattra mennie, különben úgy bánnak vele, mint az ebbel, pedig minden munkája nem hajt be annyit, hogy falat kenyeret hagyjon özvegy anyjának és két nővérének, kiket oly forrón szeret s kiknek mégis halálukat óhajtja, mert szépek és a kéjenc várja őket. Ily zsarnokság alatt házasságra gondolni sem le-

het. Átok van annak életén, a ki megházasodik. Oh képtelenség, családi tüzhelylyel és boldogsággal birni ott, hol a legcsekélyebb ok nélkül mindenedet elrabolják.“

„A fogságban tartott vadállat fogdájában is gonosz, de ha kiszabadulhat, a düh elragadja és rettetetes lesz . . . így a Zsilnek gyermeke a vad kecskéekkel a szirtekre ugrik, majd a rókával barlangokba csuszik; golyója leüti a repülő fecskét, s félelem nélkül veti magát a török csordákra. Egyedül felzavarja a pasa csapatját s ugrásával sátrában eléri magát a pasát.“

„Itt növekedik a pandur leánya, kinek búbajos szeme mint kigyóé, igézet alatt tartja az ifjut; a hosszú haju, fehér, kerekded arcu, karcsu, szép leány, ki el akarja venni kedvesétől azt a szép gombot, mit ez tánc közben hajából kiragadott, de ez gyöngéden félre vonja kedvesét s megsugja, hogy ez mily jól fog állani fegyverén, hogy őt szereti s szeretni fogja a sirig, ha vele az erdőbe elmegy. Minden este tíz törököt fog neki hozni egy csókjáért.“

„Ez a föld, melyen megindulnak rabolni ifjak és leányok, ezek enyelegve, amazok gyilkos fegyvereikből tüzet szórva. Ma már vége e barbár életmódnak! Gyáva az, a ki erdőbe vonul, hogy magát megboszulja. Ma már a pandur többé nem briganti, hanem katona.“

Legkitünőbb névre tett szert e század elején Zsián pandur, kinek hős tetteit népszinműben is feldolgozták; képünk épen őt ábrázolja, a mint a szinpadon megjelenik.

Koós Ferenc.

Fiume.

I.

A 15—16 négyszög mértföldet ölelő quarnerói tengeröböl keleti partján, a juli alpeselek tövével találjuk külkereskedésünk emez egyedüli természetes kulcsát, melyről elhunyt nagy történetírónk Szalay László oly találóan jegyzé meg: „De a magyar is büszkeséggel tekintett koronájának e fényes boglárára; az ország jövődjét, az állam fejlődését nem akarta, nem tudta Fiume nélkül képzeln.“

A quarnerói vagy fiumei tengeröböl 3 csatorna által függ össze az ádriai tengerrel és pedig délnyugoti sarkán az istriai tengerpart és Cherso szigete között a mintegy 2 tengeri mértföld széles faresinai csatorna, „Canale della faresina vagy Bocca grande“; továbbá, Cherso és Viglia szigete között a szintén közel 2 tengeri mértföld szé-

les „Canale di mezzo“; és végre az Istriához tartozó Veglia szigete és a magyar-horvát tengerpart közötti $\frac{1}{4}$ tengeri mértföld széles „Canale di maltempo“ vagy vegliai csatorna által.

E régi, már a rómaiak idejében fenállott lyburiai város átellenében emelkedő istriai hegymagaslat s főleg a Monte Maggiore ez idő szerint még mintegy arra látszik rendelve lenni, hogy a mostoha bánásmód által elgyötört egyik kereskedelmi ikertestvér busongó tekintete ne találkozassék a másik kegyenc, Triest tulboldog vonásaival, nehogy visszas, szűkkeblű kereskedelmi politika, a részrehajló méltatlanság folytán érdemtelenül szenvedőnek fájdalmi még sajnóbbá fokozódjanak.

A város eredetét és ősi történetét homály fedi,

miután 1509-ben a velenceiek megszállásakor, ezek Trevisan nevű tábornoka által a város nagy része hamuvá égettetett; mely alkalommal az augustinusok kolostorában őrzött városi levéltár, és ebben egyszersmind a legrégebb okmány: is „Lyburniae Chronicon“, ugy szintén a Glavinich által említett évkönyvek a tűz martalékaik lőnek.

A városban és környékén található római emlékek kétségen felül helyezik, hogy itt hajdan római gyarmat volt; az ó város egyik szűk utcájában maiglan fenálló mintegy 60 láb átméretű diadal ív feliratából világosan kitűnik, miszerint II. Claudius római császár tiszteletére lőn építve; midőn a góthokat Olaszországból kiűzte, hajóikat megsemmisítette volna, e diadalíven át vonult ünnepélyesen a régi lyburniai városba, mely még akkor Oeneum nevet visel.

Az ugynevezett kalváriai hegyről messze Krain belsejébe huzódik ama századok viharain át részben ma is látható határfal, melyről főleg az olasz történetírók azt állítják, hogy Konstantin császár idejében határu szolgált a nyugot- és kelet római császárság között. A kalváriai hegy átalléban, a vadon kies Recsina-völgy feletti meredek sziklákon emelkednek az őskori Tersactica terjedelmes római erősség maradványai, mely később, miként alább látni fogjuk, a vitéz Frangepán család ősi fészke lőn. E vár kétségkívül a nyugati császárság határ-erőde volt.

A rettegett nagy hunn birodalom összeomlása után Fiume és vidéke a német longobardok s nevezetesen ezek legtekintélyesebb vezére, a friauli herceg birtokába került, kitől ismét a hunnok utódai, az avarok hódították vissza.

Muratori olasz történetész olaszországi évkönyveiben ezeket olvassuk: Az avarok királya, Chaganus a mai Magyarországból roppant és félelmes haderővel érkezett az ádriai tenger mellett fekvő Tersacticához, hol a friauli herceg, Lupo seregével találkozott, melyet azonban tönkre tévén, maga a herceg is vitézségének áldozatul esett; e történeti tényt a friauliak hagyományai is igazolják.

Midőn a frankok nagy királya Károly, Desideriust a longobardok fejedelmét legyőzé, s egyszersmind e másik hatalmas népnek is urává lőn, első gondja volt mindenek előtt az avarok uralma ellen szállani sikra, célja lévén e harcias nép erejét megtörni, hogy többé mi se vethessen gátot hódításainak; 8 évig tartott a súlyos és makacs háboru, midőn végre az avarok birodalma megdöntetett 796-ban és az egykori Lyburnia, tehát Fiume és vidéke is: Istria, Carnia, Noricum sat, hol a népvándorlásból visszamaradt különféle elemek

u. m. románok, gothok, hunnok, gepidák, longobardok, avarok, vendek, germanok sat. vegyüléke lakozott, a frankok uralkodásának estek áldozatul.

Hogy került Fiume és vidéke a friauli hercegek és innen az aquileai patriarcha birtokába, erre nézve biztos adataink nincsenek.

A magyarok Árpád alatt a hunn és avar elődök romba dől birodalmának egy részét a kilencedik század vége táján visszafoglalván, vitéz és harcsonjas természetük elébe helyezte a prédára törő merész kalandokat az ujra alkotott birodalom békés kifejlesztésének. Szent István bölcs királyunk vala az első, ki a hadi kalandokat megszünteté, célja lévén mindenek előtt birodalmának alkotmányos alapokon kifejlesztését, megerősülését eszközölni; és csakugyan a sokat zaklatott birodalom egy század mulva, a bevett keresztény vallás békés szellemének hatása alatt már annyira megszilárdult alkotmányos szerkezetében, miszerint nagy fejedelmünk Szt. László, az ősi birodalom néhány hiányzó részének visszacsatolására gondolatott. Kálmán alatt Dalmatia és Chrobatia végleg Sz. István koronájához lőnek csatolva.

Felejthetlen történetírónk Szalay szerint:

„Szent László alatt Biograd — a mai Zara Vechia — ama Chrobatia királyainak székhelye már Magyarországhoz tartozott; s Kálmán menyasszonyát, Buzillát 1097-ben Nápolyból Biogradba hozták „a magyar kikötőbe,“ hol Vinkur gróf, a magyar tenger mellék kormányzója által fogadtott. — Biogradban — az urbs régiában — hódoltak Kálmánnak néhány évvel később, mint koronázott királyuknak, a dalmát városok és várak is, köztök Tersact*)“ sat.

IV. Béla királyunk azon adomány-levele, melyben Fiumét vidékével, a mai grobniki és csubari uradalmakat a harci érdemek által kitünt Frangepának adományozza, így hangzik:

„Béla, Isten kegyelme és jóvoltából Magyarország, Dalmatia, Horvátország, Ruma, Szervia, Galicia, Lodomeria, Kumania sat. királya, minden hű kereszténynek, ki e levelünket látja és olvassa királyi üdvözlötünket, sat. itt elé sorolja a nagy király Frangepán Bertalan Fridriknek a tatárok elleni hősi érdemeit, s azután így folytatja: „az általunk adományozott földrés kezdődik Recsina szabad folyónk mellett fekvő tengerparti helynél, innen megy Grohova felé“; a határpontok hosszadalmas megnevezése után az adomány-levél ekként végződik: „Ezen örök elismerésünk foly-

*) Lásd a Pesti Napló 1861 febr. 10 és következő számait: „Fiume és a magyar országgyűlés“ Szalay Lászlótól.

tán Frangepan Bertalan Fridriknek tett adománylevelünket kettős pecséttel erősítjük meg és aláírjuk Farakas választott mesterünk és kancellárunk által. Székes-Fehérvárott, urunk születésének 1260-ik évében sat.“

Kitetszik tehát ez adomány-levelből, miszerint Fiume és vidéke 1260-ban királyi adomány gyanánt került a Frangepán család birtokába, mely család már III-dik Béla idejében szintén királyi adományképen bírta az egész tengerpartot Cengtől kezdve Tersactika váráig.

A város úgy látszik már a 15-ik század közepe táján felszabadult a Frangepánok uralma alól.

tományok sorozatából látnivaló, hogy Fiume 1521-ben önmagát kormányzó, önálló terület volt, Kraintól épen úgy elkülönített, mint Horvátországtól, melynek vég-helyei szintén már e tájban, noha nem mint örökség kerültek Ferdinánd kezébe, s mely felé a Recsina vizén kívül még a Babinopoleig terjedett kőfal is szolgált háttáru a fiumei területnek.“

Fiume statutumai, mint önálló kormánytestéi, 1530-ban Ferdinánd által erősítették meg.

Ezentul mint önálló kormánytestület mutatta be hódolatát fejedelmeinek, és névszerint III-ik Károlynak,

Lajos-út.

Nyilv. sétány.

Fiumara torkolata.

Fiumara csatorna és a kis kikötő. — K

Fiume látképe.

„Midőn a 15-ik század lealkonyodott, mond Szalaink, Fiume már el volt szakítva a magyar koronától, melyhez három századnál tovább tartozott, noha koronként Bizanc és Velence, s talán, de csak talán Krain felsőbb-sége alá is kerülhetett ideiglen. Ezen elszakítás következtében történt, hogy midőn 1521 aprilis 28-án Maximilián császár unokái: Károly és Ferdinánd a nagyapai örökséget Wormsban egymás között felosztották, az öt austriai hercegség, a görzi, ortenburgi, cilli, tiroli grófságok; a burgau, kirchbergi örgrófságok; a karsti, metlingi, mitterburgi, trieszti, fiumei, gradiskai, maranoi uradalmak is elosztattak stb. Magából az osztályleveléből, magából a tar-

midőn ez személyesen jelent meg sept. 15-én 1728-ban a quarneroi partokon.

A már szabad kikötőnek nyílvánított Fiume, mint önálló kormányterület irta alá 1725, nov. 25-én a sanctio pragmatikát.

1650-ben alig számított 2500 lakost, mindazáltal parti kereskedése elég élénk lehetett, miután, miként az eredeti városi jegyzőkönyvek bizonyítják, kereskedelmi jogai védelmére néhány külföldi kikötőben, s nevezetesen Anconában, CivitaVechiában, Messinában, Manfredoniában stb. a városi tanács által kinevezett, s diplomatiail uton a külhatalmasságok által elismert consulai voltak.

Fiume mint önálló kormánykerület közel 300 évig kormányozta magát a f. habsburgi ház főurasága alatt, anélkül, hogy formszerűen valamely austriai örökös tartományba bekebelezetett volna. Politikai — nemzetgazdászati ügyeit az ugynevezett patriciusok tanácsa által, melynek élén polgári kapitányuk elnökölt, intézte, intézkedései jogerővel bírtak. Az igazságszolgáltatást külön városi jogtanácsnok gyakorolta, és ez állomás, nehogy a jogszolgáltatásban részrehajlás történhessen, rendszeresen Olaszországból meghívott jogtudós által lett betöltve.

Nemzetünk közel egy századig halmozta e tárgyban sérelmeit sérelmekre, mialatt Európa nyugoti országai a külkereskedés kifejlesztése által a műveltség, gazdagság és hatalom irigylendő fokára emelkedtek; és talán nem csalatkozunk, ha az alig leforgott félszázad alatt nagy mérvben kifejlődött bizalmatlanság és keserűség indokát főleg az akkori bécsi kormány saját érdekei ellen követett, önző, szűkkeblű, visszas kereskedelmi politikájában keressük, mely miatt Európa általános kereskedelmi fejlődése mellett annyira hátra maradtunk, hogy ma már kettős áldozat és erőködés árán is csak

sk. tenger. akademia. — Székesegyház. — A molo s nagy kikötő.

Uj épületek. — Teng. hadapródok akademiaja.

Fára rajz. Blumberg.)

Apáink csak a 17-dik század végével kezdének nagyobb súlyt helyezni a haza anyagi érdekeire, akkor kezdett némileg nálunk is terjedezni a mai kor vezéreszméje: „a függetlenség és hatalomnak legbiztosabb alapja, a nemzeti vagyonság,” melynek az ádriai tengerpart főleg Nagy Lajos idejében fontos emeltyüje volt. Midőn tehát elődeink az ádriai tengerpart három százados birtoklására támaszkodva Fiumének és területének visszacsatolását 1681:71, 1687:22, 1715:44, 1741:52, országgyűlésileg követelték, elsőrendű céljok volt, a már messze előrehaladt külföld példáját utánzandó, önálló tengeri kereskedelemnek vetni meg alapját.

akkor közelíthetjük meg a minket geográfiai fekvésünk és kiviteli képességünk folytán jogosan megillető célt, ha a könyörületes külföld vállalkozó tényezői önérdékükben segítségünkre jönnek, hogy bennünket előbbre vergődésünk közepette telhetőleg kizsákmányolhassanak.

Mária Terézia fejedelelnő végre áthatva a nemzetnek veszendő trónja körül szerzett nagyszerű áldozataitól, méltányos honanyai érzülete elsőrendű országos sérelmünk orvoslását tőlünk tovább meg nem tagadhata; erre nézve a magyar tanácsosokon kívül II-dik Józsefnek is nagy része lett volna.

Hogy Szalaink szavaival éljek :

„Midőn II-dik József Fiumét anyja által Magyarországához kapcsaltatá, közvetlenül a magyar kiviteli kereskedést akarta vele megajándékozni, kívánván, hogy a mi a német örökös tartományoknak Trieszt, az legyen a magyar korona birodalmának Fiume, s világosan mondván ki még azt is, hogy a mely jogkörrel bír oda át Sinzendorf, azzal bírjon Fiumében Majláth.“

Attérünk az 1779. april 23-án kelt oklevélre, mely által az 1776-diki kísérletek megsemmisítettén, Fiume szabad kereskedelmi városnak nyilvánítottatik; a nagy királyné az oklevélben világos szavakkal ismeri el Fiuméra a magyar korona ősi jogát; a kérdéses oklevél így hangzik:

„Mi, Mária Terézia, Magyarország s a hozzá való országok és tartományok közjává irányzott számtalan intézkedéseink között... az által is akarván a magyar kereskedésről gondoskodni, hogy a tengeri kikötöket, s azon tenger melléket, mely rövid ideig Austriának neveztetett, *de ősi joggal amoda tartozott*, az országhoz legujabban visszakapcsoltuk, s hogy különös jó akaratunk és kegyességünk tanuságául Fiume városát és kikötőjét abba be is kebleztük... egyszersmind Fiumét más városok közül kiválasztván, szabad kereskedelmi helylyé és várossá alkotni s mindazon kiváltságokkal, mentességekkel, szabadságokkal és előjogokkal, melyek kereskedelmi helynek és községnek szükségesek, földiszíteni akarjuk, mely kegyelmes szándékunk annál biztosabb fogantatására azonfölül beleegyezünk, hogy Fiume kereskedelmi városa, kerületével együtt, *mint Magyarország szent koronájához kapcsolt külön test*, ezenül is tekintessék s mindenekben kezeltessék, és a másik a buccarii kerülettel, mely tudniillik elejétől fogva Horvátországhoz tartozott semmiképen össze ne kevertessék.“

E diploma következtében Majláth alatt csakhamar átalakult a tengeri és kereskedelmi kormánytanács, mely a kormányzón kívül egy alkormányzóból és 3 ülnökből állott. A magyar tengerpart kormányzója egyszersmind polgári kapitánya lett Fiume város és kerületének, s mint ilyen a városi tanácsban elnökölt. Politikai ügyekben a magyar helytartótanács, ítélő székeikben a magyar királyi curia voltak a föllebbviteli fórumok. Csak fontos újítások és lényegesebb ügyekben folyamodott a város a kormányzóság közege útján a helytartótanácshoz, melynek dicséretére legyen mondva, minden alkalommal kiváló figyelmet tanusított igényei és óhajításainak teljesítése körül.

II. József halálával haláttalan kormányrendszere is megszűnván, az 1790-ben megnyílt budai emlé-

kezetes országgyűlésünkön Fiume egyike volt az elsők között, mely a törvényes becikkelyezésért folyamodott:

„Szabadjon nekünk, ismét magyarokká váltaknak, — mondja a fiumei emlékirat — kik minden boldogságunkat abba helyezzük, hogy Magyarország szent koronájához új jogcimmal kapcsolattunk, az ország Karainak és Rendeinek oltalmát jövendőnk biztosítására, bekebelezésünk fogantatására és törvényes becikkelyezésére még ez országgyűlés alatt alázatosan felkérnünk.“

Mire országgyűlésünk 1790. dec. 6-án Fiume bekebelezésének törvénybe ígatusát következőleg fogalmazva terjeszté a király elé:

„Miután még a dicső emlékezetű római császárné és apostoli királynő Mária Terézia, a magyar nemzet iránti jóakarátának és kegyelmességének különös tanusítására Fiume városát és kikötőjét Magyarországba bekebelezni, s ez által az ország régi jogát és a kereskedésnek vele járó növekedését mintegy visszatérítés útján helyreállítani méltóztatott: részünkről, akarván ezen fényes királyi kegyelemért hódolatos hálánkat örök emlékebe foglalni, könyörgünk alázatosan felségednek: méltóztatassék e bekebelezést köztörvénybe ígdatni, egyszersmind pedig az ország Karait és Rendeit arról biztosítani, hogy ezen kereskedelmi város és kikötő, kerületével egyetemben, Magyarországtól soha sem fog elszakíttatni, hanem mindig Magyarország szent koronájához kapcsolt külön testül tekintetni s mindenekben kezeltetni, szabadalmas állapotában állandóan megtartatni és a másik, a buccarii kerülettel, mely tudniillik elejétől fogva Horvátországhoz tartozott, semmiképen össze nem kevertetni.“

A törvényes bekebelezés azonban részint Krajna hercegség által támasztott állítólagos jogcím, részint a közbejött francia háborúk stb. következtében csak az 1807-diki országgyűlés 4-dik törvénycikke által eszközöltetett:

„Ő Felségének is megegyezésével, miszerint az ország Karainak és Rendeinek lángoló óhajását többé ne késleltesse, jelen cikkely által kijelentik, hogy Fiume városa és kikötője, melyet a dicső császárné és királynő Mária Terézia külön diploma által már bekebelezett az országba, elhez tartozik. Egyszersmind pedig az országgyűlés alkalmával a fiumei kormányzónak a főrendeknél, Fiume városa követeinek pedig a Karok és Rendeknél illetékes ülés és szavazat fog adatni.“

A közöröm napjai azonban meg valának számítva: Fiume az 1809-diki békekötés által újra leszakasztatván az anyaország kebeléről, francia

uralom alá jutott. Napoleon bukása után mint kreisstadt, Triesttől tétetett függővé, miglen 1822-ben újra visszacsatoltatott a magyar koronához.

Nemzetünk már ekkor elismerte ama nagy jelentőséget, melylyel Fiume mint a magyar korona egyetemes területéhez legközelebb fekvő tengeri kikötő, hazánk önálló kereskedelmének érdekei tekintetében bir. — És ha tekintetbe vesszük ama terhes küzdelmeket, melyeket helyzetünknel fogva kijelölt fontos kereskedelmi céljaink miatt az ismert hátrányok és befolyások ellenében folytatni valánk kénytelenek, úgy legkevesbbé lehet okunk szemrehányással tetézni lelkiismeretünket: mert erőnk és tehetségünkhöz képest megtevének mindent, mit tennünk a viszonyok megengedtek.

1800-ban, midőn tehát az ipar és kereskedelem még alig kezdte nálunk gyermekkorát érni, néhány mágnás és egyebek társulata Károlyvárostól Fiuméig ama 18 mértföldnyi hosszú műutat hozta létre, mely még ma is páratlanul áll az ausztriai birodalomban. A tengeri kereskedés eme fontos emeltyűjének, a Luiza-utnak kiépítése több mint 3 millió forintot igényelt, mely összeg azon időben tetemesnek nevezhető.

Nemsokára felejthetlen Széchenyink, e nagy hazánkfia állította fel az elvet: miszerint kiviteli kereskedelmünk mindenek előtt egy országos belső közlekedési rendszer létrehozatalát feltételezi. A Duna és egyéb folyóink szabályozása, hajózkázhatóvá tétele, csatornák és utak építése azon időszakra esik, midőn a nemzet méltó komolyság és kitartással kezdett a magyar korona kiviteli kereskedelmének nagy eszméjével foglalkozni; s midőn végre belső közlekedési rendszerünk, a kiviteli kereskedés eme életmű szervezete annyira fejlődött, hogy benne a vér pezsgésének, hullámzásának, gyenge mérvben bár, de még is tanui lehetünk; nem mulasztottunk el semmi alkalmat, áldozatot és intézkedést, hogy testünk összes vérkeringése természetes utján szívének kamarája, Fiume felé irányítassék.

A bekövetkezett forradalom által bár meghiusultak óriási erőfeszítéseink, de azért drága hagyományként örizzük meg a külkereskedésünk fényes igényei által kitűzött ama nagy elveket, melyeket országgyűlésünk jövőnk zálogául tekintve, a törvény erejével is szentesített.

1848 aug. 31-én történt, midőn a rosszul magyarózott nemzeti érdekektől félrevezetett horvát testvéreink, báni biztos által vezetve, a védtelen városra rohantak, a törvény paizsa alatt álló magyar guberniumot elűzték, a 86 tagot számító városi képviselőket feloszlatták, a város kiváltságait,

polgári intézményeit erőhatalommal megsemmisítették, nyelvüket a tulnyomólag olasz elemű és műveltségű város tanintézetekre stb. ráerőszakolták és Fiumét az 1807. 4. törvénycikk ellenére, egy hasonló megye székhelyévé nyilvánították!

És vajjon minő szellemi és anyagi haszon koronázta horvát testvéreink erőhatalommal célba vett törekvéseit? Mindkettőnk hátrányára előmozdították Triest érdekeit, 2 évtizeddel lökték vissza Fiumét a kitűzött céltól, melynek már küszöbén állott s mely mindkettőnkre a külkereskedés számtalan jótéteményeit árasztani volt hivatva; a hátvidék lakosait egész Károlyvárosig a szó szoros értelmében koldusbotra juttatták, — a kik tűzhegytől távol, a Bánátban, Slavóniában, sőt Egyiptomban keresik keserű könyök és terhes munka közt élelmüket.

És horvát testvéreink e tények dacára mégis csodálkoznak azon, ha a fiumei polgár oly kioltatlan ellenszenvvel viseltetik jólétének, kiváltságainak, polgári intézményeinek, nyelvének erőszakos eltiprói iránt.

Midőn az október 20-diki diploma 12 évi sa nyargatás, üldözés és zaklatás keserű korszaka után a történeti jogok és önkormányzat elveit az egész birodalomra kiterjeszté, a testvéri szeretet és hűségben tántoríthatlan Fiume is azt hívé, hogy elborult sötét egére újra visszatér dicső jövője iránt törhetlen bizalom közt ápolt reményeinek hajnala!

Az érintett politikai fordulattal első teendője volt a polgári erényekben gazdag városi tanácsnak b. Vay, akkori magyar kancellár és egykori patricius tanácsoshoz folyamodni, hogy a város önkormányzatát és a magyar koronához közvetlen visszacsatoltatását az 1807. 4-ik törvénycikk értelmében mielőbb kieszközölni méltóztatnék. Az ujonan kinevezett polgári kapitány alatt megalkult 52 tagból álló képviselő bizottmány egyhangulag kimondá: hogy csak egyedül a város és kerületének ügyeivel foglalkozik, az ugynevezett Fiume-megye ügyeibe semmi szín alatt sem fog avatkozni. A fenálló törvények szerint illetékes helyük a magyar országgyűlésen lévén, a horvát tartománygyűlésre követeket nem választanak. Mindent meg fognak mozdítani, mi által a magyar koronához közvetlen visszacsatoltatás tetteleg érvényesítettik.

A báni konferencia ideiglenes szervezete által is Fiume egyoldalulag a hasonló megye székhelyének nyilvánított, — a viszony ennek folytán mindinkább feszültebb lön, mire a tüntetések egész láncolata következett. A kihirdetett ostrom-

állapot az izgult kedélyeket lecsillapítá ugyan; | tozó anyaország iránt annál bensőbbé forrja, ki
de csak hogy a rokonszenv a fájdalomban osz- | magát. **R. Á.**

Régi magyar levelek.

III.

Csak erről akarlak benneteket megtalálnom, ti mányoki polgárok mind fejenkint. Nem az vala az fogadástok, Csapó István, Györfi István és a többi Mányokon levő polgárok, hogy Nagy-Szombatban kerestetek urat, de aféle urkereső jobbágyot bizony megbüntetek, ha az isten egésségemet adja, meg is próbálom, ha az isten éltet . . . De nem sokat fenyegetődzöm, s nem szokásom a morgolódás, de bizony gondját viselem a mányokiaknak, ha meg nem halok, még elmenetelre *török uratokkal* is levelet irattok Nagyszombatban káptalan papoknak. De meghigyjétek, praktikaló beste kurafiak, hogy vagy általesem rajtatok, vagy ti által estek én rajtam . . . Nemis római hatalmas császárunk és koronás királyunk egy nemes

embert is jószágában törvény kívül meg nem nyomorit, hagyom és parancsolom 100 for. birsággal, hogy az én árendámat sz. György napra meghozzatok, mert ha meg nem hozzatok, bizony vendéget várjatok. Csapó István, fogadásod szerint az övet hozd meg, Györfi István, te is az egy szőnyeget, te tőled is megvárom, ezt el ne mulassátok, én Isten előtt oka ne legyenek, ha mi kárt vallótok, ennek előtte is ami kár rajtatok esett, a magatok vétkének tulajdonítsátok, mert ha szófogadók lettetek volna, kárt nem vallottatok volna. Isten veletek. Datum Komáromban, Szt. Iván havának 12 napján 1651. P. S. Ha kell, a jó pap uramnak ott vagyon pusztá Mányok, és birja, ha kell neki, de akit én pénzemen vettem, bizony megoltalmazom.

Közli: **Nyárfi K.**

Egy hét története.

— Decemb. 8. —

„Nincs többé lehetetlenség!” Igy kiáltott föl Gutenberg — legalább Dobsa Lajos barátunk érdekes drámája*) szerint, — midőn a könyvnyomtatás jó sikerét legelőször tapasztalá. De lett volna csak itt — t. i. Gutenberg — a mult hét elején, azon forró vágytól gyötörve, hogy a fölülmulhatlan Patti Sarolta énekét hallhassa, s bizonyára visszavonja szavát, s elismeri, hogy mégis csak van — lehetetlenség. Nevezetesen könnyebb lett volna a legfinomabb angol tü fokán a legvas-tagabb angol hajókötelet átfűzni, mint bejutni az ujtéri színházba oly embernek, ki legalább is egy hét előtt nem gondoskodott magáról, azaz hogy — belépti jegyekről. Soha, még *Lind Jenny* hangversenyeiben sem ostromolták oly erősen az ujtéri pénztárat; ígértek kettős, hármás, tizszeres árat, a háttérből mutogattak légben lebegtetett százaz bankjegyeket; a nők sopánkodtak, jajgattak a tolongásban, kértek, könyeztek, elövétték bájos szemük esdő mosolyát, melyre — minden újabb és régibb költő szerint — a kösziklák is megindulnának; mozgásba hozták az Ullman-atyafiság valamennyi kisebb-nagyobb fonalszárait, (miután a

híres impresario pesti születés, s mint mondják, honvéd-viselt legény;) tisztességes, solid emberek kiadták magukat befolyásos hirlapíróknak, külföldi lapok levelezőinek, lóttak, futottak, — de mindhiába, az ujtéri színház, a máskor lenézett, dicstelen bódé, elzárt paradicsom maradt előttük.

Kedden este, midőn egymás hátán robogtak a kocsik, s siettek a túlboldogok, kik a Patti-hangok szárnyain az égbe reméltek röppenhetni, a kioszk üvegfalai mögött bánattal terhes sohajok hömpölyögtek át a szivar-füstös levegőn; harpágoni irigy szemek sárga karikákat vetettek a mindenünnen tóduló sokaság felé; s a zene szegény kimaradt lelkesültjei oly szomorú képpel ültek és mozgolódtak, mintha sajátlag nem is a kioszk nádfonatos székein, hanem a hitrege vezeklő medrében vesztegeltek volna, a melyben szegény Antalus egykor hiába kapkodott az előtte libegő zöld ágak után.

Valóban ez nap Pesten lenni és Pattit nem halani: elképzelhetlen kín lehetett mind ama zenészi exaltadosokra, kik évek óta várják, lesik e „mennyei” alkalmat, s hónapok hosszáig fürödtek a képzelem gyönyörében, hogy e minden pacsirták közt legzengőbb pacsirtát hallani fogják, s kikre most mégis a három rőfös rózsaszín falragaszok oly démoni módra nevettek, mintha öles

*) Nem hiteles történelmi forrás ugyan, hanem még is van olyan, mint szegény megboldogult Lisznyai Kálmán barátunk „Pálóc dalai”, melyekre Ipolyi „Magyar mythológiája” oly gyakran hivatkozik.

betük helyett a gúnyolódásnak szúrós szemü s egymás farkába kapaszkodó apró ördögeivel lettek volna teli.

Másfelől a múzsák bájai ellen jól fölvertezzet komoly öreg urak és hidegvérü vén ifjak ezen az este is csak oly egyhangu, higgadt lépésekkel folytatták mindennapi sétájukat a megkopaszodott fák között, mintha odabenn akár a legbárgyubb posét erőltetnék, s nyilván kedvüket találták benne, hogy a világ efféle hiábavalóságai őket egy csöppet sem érdeklik, s egyet egyet mosolyogtak, midőn a tapsok viharára az ugy sem igen erős lábbon álló színház majdnem szédelegni kezdett.

De a tulságos divat-lelkesedés és az efféle fásult közöny közt van egy középut, a honnan Patti Saroltát is a legigazábban lehet megítélni. S mi az olvasó engedelmevel, ezen az uton maradunk, s nem fogjuk sem az eöl-hárfát, sem a Memnon-szobrot, sem a syrének énekét emlegetni, hanem csak épen — Patti Saroltát, vagy még inkább a közönséget, melyet ez este látni — csupa multság volt.

Egyenlítői hőség uralkodik, s a legyezők csatogva zaklatják a füledt levegőt. A páholyokban izgatottan csevegnek, a földszinten zúgolódnak, míg a karzaton néha-néha jajgatnak is a tolongástól. Verejték, oldaldöfések, láрма, lökdösődés, ruhaszakasztás előzik meg a földöntuli élvezetet. A ki elé magasabb ember áll vagy ül: borzasztóan szerencsétlennek érzi magát, s előbbre furakodik, vagy — ha nem teheti — hangos észrevételekkel szeretné megkurtítani eléje telepedett felebarátját. Izgalom, susogás, ideges várakozás mindenfelé, mintha az idő méhe épen most vajudnék a világtörténet legnagyobb eseményétől.

Végre egy láthatlan hatalom, mint egykor háromágu villájával Neptun, rá üt a zsibongó habokra, s azok rögtön elsimulnak. Az egész közönség egy óriás szemmé válik, mely bámul.

De e nyugalom csupán egy pillanatig tart. Hízen csak *Piatti*, *Vieuxtemps* és *Jaell* jönnek, máskor egyenkint is ünnepelt zenehősök, de most nem egyebek, mint egy királynő kísérete. Közökbe veszik a gordonkát, hegedüt, a harmadik meg letelepül zongorája mellé, s elkezdik játszani Mendelsohn C- moll trióját, oly szépen, költőileg, meleg érzéssel, a mint tán sohasem is halljuk többé, de a közönség ezuttal nagyon hosszunak találja a szép szerzeményt, s nagyon megszokottaknak a hangszereket, s inkább udvariasságból, mint lelkesedésből tapsol. E nagy művészek külseje sem nagyon érdekli a nézőket; ismerik őket már; nem mai gyermekek többé; egyik elhizott, másik

megkopott, s tul a fiatalság virágidején, aligha illenének be többé fiatal leányok eszményképének. Csak a Piatti mély tűzü fekete szeméből ragyog elő egy kis költészet.

Egyszerre kitör a zaj, egy selyem ruha varázssuhog elő a szinfalak közül, s csinos barna olasz lány, telt alakkal és eleven szemekkel lebeg elő. Azt mondják, hogy sántit, de mi a sokaság fejei fölött csak annyit láttunk, hogy lebeg.

Minden szem nézi, és minden ajak bírálja. Az arcok, melyek eddig nyugtalanul kalandoztak szerzetését, most mind egy mosolygó ponthoz, a fiatal lány képéhez vannak szögezve. A kik hátul állnak, lábujjhegyre ágaskodnak, hogy jobban lássák, s nem egy kéz nehézkedik vakmerőn az előtte levő vállakra, hogy mások rovására egész életnagyságát meglaphassák — ha csak egy percre is — a nagy hirü énekes leánynak.

Mondjuk ki egyszerre, hogy e nagy kíváncsiság nem hiába van.

Patti Sarolta nem művésznő az operai iskolák értelmében, ő több — egy tünemény, ki a játsszi dalok minden varázsát bírja. Az ő friss, élénk hangja nem osztályozható; bír az a hegedü szédítő magasságával, a fuvola lágy sohajaival, s a gordonka erős mély szineivel. E mellett csakugyan úgy énekel mint egy pacsirta, nem művészetből, hanem ösztönből. Az ének oly könnyen megy neki, mint nekünk a beszéd, s egy pár perc alatt a legcsillogóbb hangvirágokkal leheli tele a levegőt.

Nagyon helyes tőle, hogy Bellini, Donizetti, Verdi és Meyerbeer oly dalmüi áriáit éneкли, melyeket igen jól ismerünk. Így legalább nem kell a szerzeményekre ügyelnünk, csupán az ének szépségeire, mely teli van üde színekkel és elragadó keccsel. Éneкли, vagyis inkább torkával elhegedüli a „velencei karnevált“ is, Ascher „la danza“ ját s egyéb változatokat, melyek csupa mesterséges bravourok, de az ő ajkán a legjátsszibb könnyüségek. Hozzája képest az operai művésznők — úgy szólván — csak erőlködnek; — Patti a megtestesült dal, neki csak meg kell nyitnia szép ajkát, s a legbájosb dallamok a legszeszesélyesb változatosságban mintegy magoktól ömlenek ki azon, hogy a hallgatókat mámorba ejtsék.

Három este tartott e mámor, bódult tapsok, tolongás, virágok és csodálkozás között, s egy csöppet se ütközünk meg rajta, ha még ma is, midőn ő már — művésztársaival, s igazgatójával újra eltávozott tőlünk, vissza Bécsbe — mindenki csak róla beszél.

Patti Saroltát — a szokásos közhely szerint —

„csillagnak“ nevezik. Valóban az ő, még pedig futó csillag. Alig tűnik föl egy helyen, már újra fut máshová, mintha félne a diadalzajtól, melyet mindenütt ébreszt. Így egy kedves bolygója ő a mi száraz földünknek, ki mint a dalok tündére folyást röpköd, s minden nagy várost teli szór csengő hangjának virágaival, s emlékezetének kedves képeivel.

Vele egy időben érkezett meg *Dumas* is. De úgy szólván csak „betekintett“ Pestre, s megijedve Ullman falragaszaitól, vagy tán belátva, hogy Pest most nem „csevegést vár, hanem ötven fontos szónoklatokat, megint utra kel — a lagunák városa, Velence felé.

Mondják különben, hogy megint visszatér, mindenkép el akarván csevegni a redout kisebb termében a magáét. Valjon ez ígélet arany hid-é, melyen hiúságát megmentve visszavonult, vagy oly készpénz, melyet bátran bocsáthatunk közforgalomba — ki tudná? A hires romancier széles ember. Eltűnik, meg újra előkerül, s így

nem lesz csoda az sem, ha mire e sorok megjelennek: már tuestünk volna az első szelleműs „causerie“ ásitásain.

Különben meglehet, hogy e csevegések jobbak lesznek (bécsi) hírüknél, s talán kedvesen is fognak esni szellemünknek, melyet a választási izgalmak, az elkeserült pártharcok, verekedések és felekezeti szomorú szembeállítások hírei négy-öt hét alatt igen megviseltek.

Mennyi ezreket, meg ezreket vesztegettek el e küzdelmekben, kivált nagyratörökű fiatal urak, kik ha ez összegeket a hazai közügyek, művészet népnevelés vagy irodalom emelésére áldozzák, nevezetessé teszik magukat, míg így tömérdekét költöttek azért, hogy kudarcot valljanak.

A viasz szárnyak mindig igen sokba kerülnek, s mégsem lehet velök elérni az eget, sőt — a mi mindennél rosszabb — a fiatal Ikaruszokat rendesen ki is nevetik, midőn erejük fölötti röptük közben alá potyannak.

Vadnai Károly.

Ujdonságok.

— *Jövő évi előfizetési felhívásunkat a jelen számmal küldjük szét, mely alkalommal figyelmetztjük tisztelt olvasóinkat a kiadóhivatal nevében, hogy a mely egész éves előfizető az öt illető „Dobozi“ című értékes jutalomképet a göngyölési és bélyegilleték be nem küldése miatt eddig nem kapta volna meg, sziveskedjék az új előfizetési összeggel együtt annak fejében 30 krt is küldeni, s a csomag számára azonnal póstára adatik. Új előfizetőink irányában (az előfizetési felhívásban kitett feltételek szerint) szintén a leggyorsabban fog eljárni a kiadóhivatal.*

— *Angliában kintüntetett magyarok.)* Rónay Jácint tudós munkatársunkat a londoni „Ethnological Society“ (népismeai társulat) néhány nap előtt tagjává választotta s ugyanöt Bonaparte Lucián hg, e jeles nyelvész fölszólította, forditaná le angolra a magyar akadémiai „Értesítő“ azon füzetét, melyben Reguli iratai nyomán Hunfalvy Pál a máncsi nyelvet elemezi, mert a herceg e munkát angol nyelven akarja kiadni. — Itt egyuttal megemlíthetjük azt is, hogy a „British association“ birminghami nagygyűlése kitünőbb tagjainak arcképalbuma megjelent, kiknek diszes sorában ott látjuk Rónay és Vámbéry neveit is.

— *(Ő felsége hírszerint nem 18-dikig,)* hanem 24-dikig marad körünkben. Buda-Pestre Majláth kancellár, b. Sennyey főtárnokmester, gr. Grünne főlovászmester, gr. Crenneville első szárnysegéd, Hess tábornagy, gr. Török altábornagy, gr. Bar-

kóczy és gr. Pejacsevics szárnysegéd fogják kíséreni. Midőn az udvari vonat a dévényi határalomáshoz ér, Budán 101 ágyulövés fog eldördülni. A határon b. Sennyei és hg Lichtenstein katonai főparancsnok fogadják az uralkodót s Esztergom-Nánán a hg-primás harangzugás közt száll be ő felsége waggonjába, meghívás következtében.

— *(Miss Selina Gaye,)* azon jeles angol írónő, kinek arcképét 47-dik számunkban közöltük, lapunkat valamely töle eredő közleménnyel ígerezett meglepni. Miss Selina jelenleg Kisfaludy Sándor regéből a „Szentmihály-hegyi remetét“ fordítja. „Dobozyt“ és „Csobáncot“ már bevégezte s az egész gyűjteményt a „Szép Ilonkával“ együtt angol versekben fogja kiadni.

— *(Figyelmetztjük olvasóinkat)* a mai számunkban megkezdett „Fiume“ feliratu cikkekre, mert hiszszük, hogy minden magyart kiválóan érdekel e „hü tengerparti városunk“ története s hozzánk való nagy ragaszkodása. Itt egyuttal örömmel jegyezzük meg, hogy Fiumében a tengerészeti akadémia már jövő évben megnyílik.

— *(Vegyes ujdonságok.)* *Dumas Sándor* holnap kezd meg a redoutieban nyilvános csevegéseit. — *Az akadémia tökéjére* újból következők adakoztak: Bonnaz Sándor csanádi püspök 1000 frtot gr. Mitrovszki Wladimir 100 frtot és Szinovicz Lajos 50 frtot. — *Az írói segélyegylet javára* dec. 17-dikén nagy philharmoniai hangverseny lesz.

BÁRCAI CSÁRDÁS.

Zongorára szerzé: *Ezredy Fladár.*

Lassú.

First system of musical notation for the 'Lassú' section, featuring a treble and bass clef with a 2/4 time signature and a key signature of one sharp (F#). The bass line includes a triplet of eighth notes.

Second system of musical notation for the 'Lassú' section, continuing the melodic and harmonic development.

Third system of musical notation for the 'Lassú' section, including dynamic markings *p*, *pp*, and *ppp* in the bass line.

I. Friss.

First system of musical notation for the 'I. Friss' section, including dynamic markings *mf* and *f*.

Second system of musical notation for the 'I. Friss' section, including a dynamic marking *p* in the bass line.

Third system of musical notation for the 'I. Friss' section, including a dynamic marking *mf* in the bass line.

II. Friss.

ff

1-mo. 2-do.

ff mf

f

„Bajnok, nincs bízni több remény,
Nincs bízni perc életben;
Hamvad minden más érzemény,
Egy lángol még szívemben :
Szabadság nyújt, ah, hű kezet,
Hozzá csak omló vér vezet!
Nem szól a hős, s megrendül,
Egész léte felzendül.

„Irigylem férfileteted,
Irigy vagyok sorsodra ;
Fenhordozván fegyveredet
Boszúlva dől sz sírodra.
En térden, nem tehetve más,
Koldúlok tőled egy csapást.

Adtam szívemet, szerelmet :
Adj meg csak egy kérelmet !“

„Vagy, ó, vad győző karjain
Utált csók légyen bérem,
S megfúljon erőszakjain
Az öszvedült szemérem ?
Férfj, hajh, képzeld el irtóztván,
Midőn nőd a bűn ostromán,
— Ez-e hűsége dija ? —
Utolsó harcát víja !“

S megajdulván kétségbe hull,
S nem bír a hős kinjával,
S kardjához, ah, borzadva nyúl,

A végső perc folytával,
Midőn mint vívó oroszlán,
Szomjan vér és zsákmány után
Krimmnek dühös latára
Kezet nyújt már párjára.

És elfordul, s felőleli
Nyögő nejét karjába,
És hű vasát megszenteli,
Merítván oldalába ;
És rontván a vad nép közé
Ad s vesz halált mindenfelé,
S omolván drága vére,
Hölgyének rogy testére.

A „Hazánk“ jutalomképéről.

E képről, melylyel buzgó kiadónk előfizetőinket meglepni óhajtottá, megjelenéseig oly keveset szólottunk, hogy most tán megbocsátja nekünk szíves olvasónk azon ózadásunkat, ha legtekintélyesebb lapjaink véleményét közöljük róla. Mult számunkban egy szakértő nyomdász ösmertette e jutalomkép készítése módját, s mert más részről annak eredetije egyik kitünőbb festésünk ecsetjéből ered, az alábbi kivonatok, mint műértő vélemények, egyuttal tájékoztalul szolgálhatnak.

A „Pesti Napló“ referense, ki maga is festész és műtész, így szól: „Beküldetett szerkesztőségünkhöz azon pompás nagy műmelléklet, melyet a „Hazánk s külföld“ előfizetői kapnak, s mely Székely Bertalan szép művének, Dobozi s neje halálának másolata. E mű eredetije a nemzeti museum képtárában van. A szépnek másolata is igen szép, s roppant nehézségekkel járó színnyomása Emich nyomdája remekének tekinthető. A színnyomás Knöfler jeles fametszésére van nyomva, s ki az eredeti kép félárnyait, reflexeit ismeri másfelől a nyomtatás kezelési módját is, nagy elismeréssel és tisztelettel szól a haladás e magas fokáról, melyen az ipar a művészettel ölelkezik.

A „Fővárosi Lapok“ így szólnak: „A legszebb műlap, minőt eddig egy magyar lap sem adott, ép most jelent meg a „Hazánk“ mellett. Nagy bizonyosága ez ama haladásnak, melyet Emich nyomdája e nemes ipar minden ágában felyvást tanusít. Magyarországzn ez az első nagyobb mű, melynek színes nyomása nem kölápokról, (mint eddig szokásban volt, a melynél a színek soha ily elevenséget nem mutathatnak,) hanem fametszetről, s részben kézi, részben gőz-gyorsajtón eszközöltetett. E műbecsével bíró képet, noha igen nagy összegbe került, a „Hazánk“ minden egész éves előfizetője megkapja. Nincs kétségünk róla, hogy e kép igen meg fogja szaporítani a „Hazánk“ járató körét, annál is inkább, mert ez a legolcsóbb képes lap, minden száma látható gonddal van szerkesztve, s munkatársai a legjobb írók. Meg kell még említenünk, hogy a tündöklő színnyomású „Dobozi“ compositiója a kitünő tehetségű Székely Bertalan műve. Eredetijét Fehérmegye lelkes hölgyei — gróf Zichy Nándorné buzdítása folytán — vették meg a nemzeti muzeumnak. A főérdek azonban e mellékletnél kétségkívül az, hogy egy pesti nyomda most már ily gyönyörű színnyomatokra is képes.“

Vegyes közlemények.

— (A koronázás története 1790-ben) Midőn 1790. jun. 10-én az országgyűlés megnyitott, az alsó-tábla elnöke, Ürményi József megnyitó beszédében üdvözölte a nemzetet, hogy századok óta gyakorlott törvény-szerző hatalmát visszanyerte, s inté hogy azt a testvér-népek boldogítására ugy módosítsa, hogy az egységést tartó kötés meg ne gyengítettessék. A július 12-kén tartott országos ülésben választattak ki az alsó- és felsőház tagjaiból 40-en az inaugurale diplomának elkészítésére, s e választmány Pestmegye házában tartá értekezleteit. Augusztus 19-kén már 52 követ küldetett Bécsbe ő Felségéhez, s őket fénynyel fogadták. Gr. Pálffy Károly korlátnok a főuraktól 29 fényes kétlovas hintót szerzett számukra, s őket a főbb utcákon meghordozva vitte a királyi udvarba, hol a magyar nemes testőrség sorai közt léptek a palotába. Gr. Kollonics László, kalocsai érsek vezetése alatt félhold formában vették körül ő Felsége trónját, s magasztos szavakban hívták őt meg „Magyaror-

szág s hozzátartozó részeivel“ Budára, a diploma iránti egyezkedés és megkoronáztatása tárgyában. Ő Felsége haládatos szívvvel vette a küldöttség kérelmét, s rendszerinti választ ígért, melyet írásban küldött meg. Augusztus 20-kán Budán a közgyűlésben adta elő a küldöttség jelentését s ő Felsége válaszát is, mely utóbbiban ő Felsége kimondá, hogy a diplomára nézve csupán annak fogja magát aláírni, melynek Károly s Mária Terézia magukat aláírták, s óhajtatást fejezé ki, magyar királylyá koronáztatása előzné meg a frankfurtrit, (a római császárság koronázó helye.) A nemzeti gyűlés elkészítette a diplomát, de vele a cikkelyeket is, melyek nehézségeket, kívánságokat és kéréseket tartalmaztak ; azonban ő Felsége a Carolinum s Theresianum diplomákhoz ragaszkodva más helyben nem hagyott, s a diplomát a cikkelyekkel együtt szept. 5-ről és 21-ről visszaküldötte, Igy Leopold római császárrá koronáztatása (szept. 30.) megelőzte a magyar királyi koronázási szer-

tartást. November 15-kén Pozsonyban tartatott meg a mi pompás koronázási ünnepélyünk; a diplomának kiadását megelőzték a nádorispánnak s a korona örzőinek választatása.

Irodalom.

— (A Kiszaludytársaság) közelebbi gyűlésén Greguss Ágoston, (e szerény, de avatott publicista, kit örömmel üdvözöltünk volna némely, nem épen oda való honatyá helyén), — mint mondjuk, a Kiszaludytársaság gyűlésén szóba hozta, miként szükséges volna e társulat alapszabályait az átalakult viszonyokhoz alkalmazva újra kidolgozni, mert csak úgy remélhetni, hogy ez üdvös célból létesült intézet lendítőleg működne. Ez indítványhoz mi is készséggel csatlakozunk, első sorban azt óhajtván, miként tagjainak száma ne legyen feltétlenül korlátozva, s aztán, hogy tagjai sorába vétessék fel mindazon irodalmi erő, melytől üdvös tevékenységet várhatnánk.

— (Ismét egy új jogtudományi folyóirat) fog megjelenni. Kettő már van, a harmadikat Heckenast adja ki.

Zeneművek.

— (Rózsavölgyi és társa műkereskedésében) következő zeneművek jelentek meg:

1. „Valse de Patti“; keringő, zongorára írta Kovalcsik, Patti arcképével; ára 80 kr.

2. — „L' éclat de rire“ (nevetési dal), énekhangra Anbertől, Patti arcképével; ára 80 kr.

3. — „Haendel-változatok“, zongorára Blacksmithtől; ára 40 kr.

4. — „Patti-polka“, zongorára Kovalcsiktól, Patti arcképével; ára 40 kr.

— (Sipos Antal kitűnő zongoraművészünk) a pesti román ifjuság egy magyar rapsodia készítésére kérte föl, melyet a művész egyik tanítványa fog a román ifjuság által jótékony célra rendezendő hangversenyen előadni.

Nemzeti színház.

Ki vannak tízve előadásra: dec. 10. Fenn az ernyő, nincsen kas. — Jövő héti előkészületre kijelöltetnek: 11. Bánk bán. 12. Faust. 13. Disz-elbáds. 14. Egy millió, vagy tündér-ujjak. 15. Párisi szegények, 1-ször. 16. Dinorah

Szerkesztői üzenetek.

— Londonba: A részletes válasz hálaára kötelez. Az adatok oly szépen gyűlnek, hogy így csakugyan önálló munka lesz belőlük, minél fogva V. ur szíveségével becses segédkezet nyujtana. — S. k. a ígérete kellemesen lepott meg, s annak teljesülése még kellemesebb lesz.

— Puszta-Szentmihályra: A tudósítások nagy hasznunkra vannak; azóta újabb utbaigazítást is nyertünk.

— Lugosra: Magánlevelet írtunk.

— Pesten: E. K.-nak. A tárgy eléggé költői, de feldolgozása nem az.

— Kolozsvárra: K. J. Az ó-székely balladát köszönettel vettük s a másikat illető helyére küldtük.

— Csúcsra: K. J.-nek. A követválasztás eredményéről szóló tudósítást átadtuk a „P. N.“-nak.

— Kolozsvárra: X. Y. Z. A terem rajza legközelebb fog jönni az arcképpel együtt. P.-től még eddig semmi sem jutott kezünkhöz.

— Szobatságon: E. G.-nek. A küldött román dalokat elteszszük, remélve, hogy ön ez irányban még tovább is fog gyűjteni és gondosan fordítani. Ha a gyűjtemény már gazdagabb lesz, készséggel fogjuk azt legilletékesebb helyére, a Kiszaludytársasághoz benyujtani.

— Pesten: K. L.-nek. A kis cikket közölni fogjuk.

— Lévára: A küldeményt átadtuk a kiadóhivatalnak. Ama botrányos eseményekben pedig ne hirdessük saját szegye-nünket, ha elélet nem bírtuk venni; orvoslatának az igazoló bizottmány előtt lesz helye.

— A „Hazánk s a Külföld“ első évnegyedi folyamával már nem szolgálhatunk; apriltól azonban még rendelkezhetünk néhány teljes példánnyal, mely folyamban a cikkek nem csonkák. (A kiadóhivatal.)

Vasutak közlekedése.

A délkeleti vaspályán.

Bécs	Ind.	7 ó. 45 p. r.	8 ó. — p. e.
Érsekújvár	„	1 „ 20 „ du.	1 „ 48 „ éj.
Pest	„	5 „ 35 „ du.	6 „ 25 „ r.
Cegléd	„	8 „ 27 „ du.	9 „ 4 „ r.
Szeged	„	12 „ 17 „ éj.	3 „ 50 „ du.
Temesvár	Érk.	5 „ 20 „ r.	10 „ 18 „ e.
Temesvár	Ind.	10 ó. 32 p. éj.	5 ó. 19 p. r.
Szeged	„	2 „ 25 „ r.	12 „ 15 p. délb.
Cegléd	„	5 „ 54 „ r.	5 „ 41 „ du.
Pest	„	9 „ 55 „ r.	8 „ 37 „ e.
Érsekújvár	„	1 „ 50 „ du.	1 „ 3 „ éj.
Bécs	Érk.	6 „ 33 „ e.	6 „ — „ r.

A tiszavidéki vaspályán.

Cegléd	Ind.	9 ó. 27 p. r.	8 ó. 24 p. e.
Szolnok	„	10 „ 27 „ r.	9 „ 42 „ éj.
P.-Ladány	„	1 „ 26 „ du.	1 „ 20 „ éj.
Debrecen	„	3 „ — „ du.	3 „ 48 „ r.
Tokaj	„	5 „ 25 „ du.	8 „ 5 „ r.
Miskolc	„	7 „ 24 „ e.	11 „ 3 „ r.
Kassa	Érk.	9 „ 56 „ e.	2 „ 49 „ du.
Kassa	Ind.	5 ó. 21 p. r.	11 ó. — p. du.
Miskolc	„	7 „ 52 „ r.	3 „ 2 „ du.
Tokaj	„	9 „ 35 „ r.	5 „ 35 „ du.
Debrecen	„	12 „ 12 „ délb.	10 „ 29 „ éj.
P.-Ladány	„	1 „ 45 „ du.	12 „ 56 „ éj.
Szolnok	„	4 „ 44 „ du.	4 „ 43 „ r.
Cegléd	Ind.	9 ó. 47 p. regg.	
Szolnok	„	11 „ 19 „ regg.	
Arad	„	3 „ 21 „ délu.	
Csaba	Érk.	5 „ 27 „ délu.	
Arad	Ind.	9 ó. 30 p. déle.	

Csaba	„	12 „ 6 „ déle.
Cegléd	Érk.	5 „ 32 „ délu.

P.-Ladány	Ind.	2 ó. 58 p. délu.
Nagyvárad	Érk.	4 „ 38 „ délu.

Nagyvárad	Ind.	10. ó. 6 p. déle.
P.-Ladány	Érk.	12 „ 48 „ déle.

A déli vaspályán.

Buda	Ind.	6 ó. 30 p. r.	5 ó. 15 p. e.
Sz.-Fehérvár	„	8 „ 43 „ r. érk.	7 „ 20 „ e.
Sz.-Fehérvár	Ind.	5 ó. 59 p. du.	7 ó. 10 p. r.
Buda	Érk.	8 „ 2 „ este.	9 „ 14 „ e.

Fehérvár	Ind.	8 ó. 43 p. r.	7 ó. 20 p. e.
N.-Kanizsa	Érk.	délb. és este.	

N.-Kanizsa	Ind.	1 ó. 19 p. du.	5 ó. 36 p. r.
Fehérvár	„	5 „ 59 „ du.	7 „ 10 „ este.

Fehérvár	Ind.	10 ó. — p. r.	
Uj-Szőny	„	2 „ 25 „ du.	
Győr	„	3 „ 11 „ du.	5 ó. 55 p. r.
Bruck	„	5 „ 28 „ du.	7 „ 54 „ r.
Bécs	Érk.	8 „ 26 „ este.	

Bécs	Ind.	7 ó. 45 p. r.	5 ó. 20 p. e.
Bruck	„	9 „ 21 „ du.	6 „ 54 „ e.
Győr	„	11 „ 38 „ de.	9 „ 5 „ e.
Szőny	„	12 „ 57 „ délb.	
Fehérvár	Érk.	5 „ 45 „ du.	

Dunagözhajózás.

L e f e l é :

Bécsből Pestre : naponként 6 1/2 órákor reggel.

Esztergamból Pestre: naponként a helyi gőzössel 6 órákor reggel, és a bécsi utazó gőzössel 4 óra felé délután.

Vácról Pestre: naponként a helyi gőzössel 7 1/2 órákor reggel, és 1 ór. délut. a bécsi utazógőzössel 5 óra tájban délután.

Pestről Mohácsra: hétfőn, szerdán, pénteken, szombaton 7 ór. reggel.

Pestről Eszékre és Zimonyba: hétfőn, szerdán, szombaton 7 ór. reggel.

F ő l f e l é :

Pestről Bécsbe: naponként 6 órákor este.

Pestről Vác, Esztergomba: naponként a helyi gőzössel 3 1/2 ór. délután, és a bécsi utazógőzössel 6 órákor este.

Mohácsról Pestre: hétfő, szerda, péntek, szombaton 3 órákor délután.

Zimonyból Pestre: vasárnap, kedd, csütörtök 10 órákor délelőtt.

Orsováról Zimonyba, Pestre: szombaton regg.

A Szávan:

Sziszekről Zimonyba hétfőn reggel.

Zimonyból Sziszekre csütörtökön délb.en.